

M A N T V A
D U C A T V S.

Allia Cis-Alpina versus occasum duplex est Straboni, Plinio, aliis, vel *Cis-Padana*, vulgo *Lombardia di qua dal Pò*, vel *Trans-Padana*, *di là dal Pò*, illa quod cis, hæc quod trans Padum.

Gallia Trans-Padana.

Solis qualitates.

Ortu Mincius & Sarca fluvii, cum dextra Benaci lacus ripa: A Septentrione Alpes Italiam ab Helvetia separantes: qua Occasus est, eadem Alpes Italiam à Gallia dirimentes, ducta usque ad Varum linea: qua denique Meridies, magna Padi portio. Totam regionem his coloribus delineat Leander: Naturæ luculentissimis dotibus varie locupletatam esse, campos enim latissimos; & tritici, aliarumque frugum, item vini nobilis abundantia beatos habere: lacus insuper immensos & altos, insignia flumina, tam piscium capturæ, quam navigationi opportuna: felicem denique ibi esse ingeniorum excellentiam, quæ cum ad litteras & arma, tum ad mercaturam promptissima. Habitarunt quondam hanc Italiæ partem plurimæ gentes, Tusci, Cenomani, Insubres, Mefauci, Bechuni.

Mantuanum Ducatus fines.

Post Ducatum Mediolanensem, & Venetorum ditionem, partem quoque ejus non ignobilem constituit Ducatus MANTVANVS. Is partim est in Lombardia Cispadana, partim in Transpadana, circumvallaturque à Venetorum dominio; siquidem Veronensem agrum habet à Septentrione, & ab Ortu, (qua parte Ferrariæ quoque Ducatum attingit) ab Occasu autem habet Brixienae territorium, sed & Cremonense, quod ad statum Mediolani pertinet: à Meridie autem Mutinæ Ducatum habet, ac Mirandulanum Principatum. Huic tamen Ducatui proximi sunt aliquot Imperiales feudatarii, qui alias sub eodem continebantur, velut sunt Sabloneta, Guardistallum, Castillionum, vulgo *Dalte Stivere* dictum, Nuvolaria, & Gazoldum, atque etiam Corrigiense dominium prope est. Metropolis ejus est *Mantua*, hodie *Mantua*. Conditam ferunt quidam à Manto Tiresiæ vatis filia: nonnulli ab Oeno Bianore, Tuscorum rege, & Mantus ipsius matris nomine nuncupatam. Virgil. lib. x. *Aeneid.*

Mantua descriptio.

*Ille etiam patriis agmen ciet Oenus ab oris,
Fatidica Mantus, & Tusci filius amnis,
Qui muros, matrisque dedit tibi Mantua nomen:
Mantua dives avis, sed non genus omnibus unum.
Gens illi triplex: populi sub gente quaterni:
Ipsa caput: populi Tusco de sanguine vires.
Initium urbis varii ponunt variè. Aretinus
Italia.*

ccc circiter ante Romam conditam annis: ante Mediolanum cccc: ante Cremonam & Placentiam 1000, sed infirmo fundamento. Leander anno ante bellum Trojanum LX, non firmiore. Quicquid sit, antiquissima ipsi est origo. Posita est in medio paludum, quas Mincius ex lacu Benaco egressus creat; nec nisi pontibus, qui eximii admodum, aditur. Hinc ob naturam loci munitissimis Italiæ concensenda. Ampla est, & magnifice publicis ac privatis ædificiis ornata, rectisque plateis decora. Templum Cathedrale pulcherrimum: forum satis amplum, in quo horologium summæ artis monumentum. Arcem habet munitam. In Curia, quæ splendidissima, locus est, qui *La Grotta* vulgo, rebus preciosissimis, multisque antiquitatum monumentis ab Isabella, Francisci Marchionis ultimi conjuge, refertus. Videre ibi est duos Cupidines excellentis operis, cornu insigne Monocerotis, precii magni gemmas, vasque aurea & argentea innumera. *Vngari* locus vocatur, ad perpetuam rei memoriam, quod Vngari aliquando urbem everterint. Episcopatus floret dignitate. Incolæ ad litteras, arma; mercaturam apti promptique. Concilium hic habuerunt, Nicolaus, II, & Pius II, P.P. M. M. Ortu natalibusque superbit Virgilii, Poëtarum apud Latinos principis. Natus tamen hic in vico Andis, hodie *Petola*, altero ab urbe lapide. Hinc Silius lib. VIII:

Viri clari.

Mantua mittenda certavit pube Cremonæ:

*Mantua Musarum domus, atque ad sidera cantu
Erecta Andino, & Smyrnis æmula plectris.*

Produxit quoque Mantua Franciscum, Sigismundum, Francisci ultimi Marchionis fratrem; Pyrrhum, fratrem Lodovici, Herculem, FridERICI primi ducis fratrem, Gonzagas omnes Cardinalium ordini adscriptos: Georgium Andriassum, Regii Lepidi Episcopum: Baptistam, Carmelitarum sodalitatis antistitem, theologum & poëtam: Marcum Guacium, historiographum: Matthæum Silvaticum, summum philosophum. Militares duces cum alios, tum ex nobilissima Gonzagarum gente, memorant alii. Sanctos numerat Mantua Ioannem Bonum Eremitam, Osannam Andriassam Dominicanam, Matthæum Carrarium, Prædicatorii ordinis monachum.

Imperium fuit penes Tuscos, urbis auctores: hinc penes Gallos Cenomanos: post quos Romani rerum ibi sunt potiti. Maximam sub Triumviratu cladem tulit. Quum enim Cremona victoribus in spoliis esset data, propter viciniam, magnam agri sui partem amisit. Hinc Virgilius:

*Principes
& res ge-
ste.*

Mantua vix misera nimium vicina Cremona.

Y

Suc-